

**IZVJEŠTAJ O RADU UDRUŽENJA ZA PROTIVEKSPLOZIVNU ZAŠTITU,
SIGURNOST RADNE I ŽIVOTNE SREDINE – ATEX
ZA 2019. GODINU**

Udruženje ATEX u 2020. okončava svoje formalno postojanje. Od osnivanja 2010, Udruženje je raslo, razvijalo se, intenzivno radilo i realiziralo mnoge akcije i desetak značajnih projekata. Zadnjih 2-3 godine, bezuspješno očekujući najavljenу regulativu, neophodne aktivnosti državnih institucija i formiranje tijela kakva postoje u svim evropskim zemljama, počelo je planski odustajati od svojih ambicioznih ciljeva i najavilo gašenje. Razlozi za to su zasnovani na sljedećim činjenicama i ocjenama:

1. Stanje protiveksplozivne zaštite, zaštite na radu i strukovnog udruživanja u BiH, kao i druge okolnosti, bitne za rad i opstanak strukovnih tehničkih udruženja, loši su i neodrživi. U takvim uvjetima, pa i uz bolje organiziranje, finansiranje i aktivizam, nije bilo realne šanse da se utiče na faktore, za koje su u BiH odgovorni drugi, međusobno neusklađeni subjekti. Nepostojanje strategije i angažovanja nadležnih, pa i opstrukcije u nekim državnim i entitetskim tijelima, blokirali su reguliranje oblasti, osnivanje institucija, razvoj i bolju edukaciju. Nevladin sektor (i) u ovoj specijalističkoj oblasti ima svoju ulogu, ali je ona neostvariva ako subjekti, definirani zakonom, ne započnu realizaciju procesa, čija su načela dogovorena sa EU i unutar BiH.

2. Većina članova i osnivača Udruženja su penzionisani i/ili prestali s aktivnim radom u oblasti pex-zaštite. Dio njih, koji još sudjeluju u bilo kakvim aktivnostima, voljni su surađivati i pomagati, podržati izradu regulative, edukaciju i druge aktivnosti i subjekte, kroz neformalno djelovanje. Pošto su u proteklih 2-3 godine u FBiH i RS formirana udruženja zaštite na radu i inženjerske komore, a postoje i razne forme bavljenja zaštitom od požara (u kojim zasad nema bavljenja pex-zaštitom, ali mogućnosti postoje), mlađi članovi ATEX-a imaju druge opcije za nastavak strukovnog organiziranja.

3. Partneri, saradnici, pridruženi članovi i simpatizeri Udruženja su brojem, strukturom, interesom i potrebama prevazišli organizacioni kapacitet i resurse ovog udruženja, godinama jedinog u BiH. Rad zasnovan na entuzijazmu, periodičnim i prigodnim akcijama pretežno tuzlanske grupe aktivista, bez većih efekata i ozbiljnijeg angažovanje na programskim ciljevima, nema smisla bez strateškog opredjeljenja vlasti i/ili bez uključenja većeg broja specijalista iz cijele BiH. Iako je pokušavalo, rukovodstvo Udruženja nije ih uspjelo privući, niti podmladiti i promijeniti organizacione forme. Sa angažiranim mlađim inženjerima, bez obzira na obostranu volju, to nije uspjelo zbog egzistencijalnih problema i premalog broja profesionalaca (jer u BiH ne postoje nove, a i stare institucije i specijalizirane firme u ovoj oblasti odumiru).

4. Udruženje nije imalo većih poteškoća s organizacijom, prostorom i općom podrškom, ali mu je nedostajalo snage, sredstava i stručnjaka za kontinuiranu i/ili projektnu realizaciju važnijih programskih ciljeva - u obrazovanju, regulativi, javnom zagovaranju, medijskom nastupu, podizanju sigurnosne kulture i širenju članstva i simpatizera (brojčanom i

prostornom). Aktivnosti su temeljene na volonterskim i altruističkim principima, više nego na komercijalnim, ali to nije isključivalo profesionalizam i stručnost. Naprotiv; strukovni pristup se održavao obnavljanjem i njegovanjem mreže partnera, saradnjom sa obrazovnim, ovlaštenim i akreditiranim tijelima (uglavnom izvan BiH), izradom, prezentacijom i primjenom laboratorijske opreme, učešćem u standardizaciji, objavom stručnih radova i organizacijom stručnih skupova.

5. Udruženje je radilo volonterski, bez redovnih prihoda, zaposlenih radnika, namjenskog prostora, s liberalnim ubiranjem članarine, a pri kraju i sve manjim intenzitetom. Nekoliko sjajnih entuzijasta iz BiH (i iz zemalja bivše SFRJ) su podržali i pratili jezgro članstva u TK, ali plan razvoja ogranaka u drugim dijelovima BiH nije realiziran, jer ni u regiji sjeveroistočne BiH nije bilo dovoljno aktivnosti. Značajan potencijal je bio u okupljanju inženjera sigurnosti i zaštite na radu, od kojih je dobar broj pristupio Udruženju, ali nepremostiv nedostatak je bilo nepostojanje specijalističkih firmi, akreditiranih tijela, dobrih škola, programa i propisa. Iz šireg kruga zainteresiranih, Udruženje je kontaktiralo sa 150-200 stručnjaka, a pozivima se odazivalo oko 100. Najredovniji su bili saradnici iz Brčkog, Breze i Sarajeva, kao i njih 30-40 iz TK, a posebno iz rudnika uglja FBiH.

6. Međunarodnom saradnjom Udruženje je tokom svih 10 godina nastojalo pratiti sigurnosne trendove u regiji, EU i svijetu. To je bilo zasnovano na partnerstvu i podršci nekoliko firmi, institucija i stručnjaka iz Zagreba i Novog Sada prvenstveno, ali i iz Beograda, Skoplja i Maribora (gdje postoje značajna stručna jezgra pex-zaštite). Uz redovnu saradnju i kontakata, desetak članova i saradnika Udruženja je aktivno sudjelovalo na brojnim konferencijama i seminarima, a u Ex-biltenu Agencije za pex-zaštitu RH su objavljivani radovi naših članica (profesorica dr Mičević i dr Marković) na temu ugljene prašine. U 2019. su predsjednik Udruženja i potpredsjednik skupštine sudjelovali na 10. međunarodnoj Ex-tribini Novi Sad, sa 2 stručna referata.

7. Povodom Svjetskog dana i Evropske sedmice sigurnosti i zdravlja na radu Udruženje je 4-5 godina tradicionalno predvodilo aktivnosti, koje su okupljale u više navrata po 40-50 članova i gostiju. Krajem aprila se redovno obilježavao Svjetski dan (i Međunarodni dan sjećanja na žrtve nesreća na radu), kad su se okupljali (pretežno) inženjeri ZnR, kao neformalna sekcija Udruženja, a u oktobru (43. sedmica u godini) organizirano je više skupova i aktivnosti (u Tuzli, povremeno u još nekoliko gradova BiH, gostovanjem u medijima). Prošlogodišnji Svjetski dan ZnR stručnjaci i članovi Atexa su obilježili u amfitetatru RGGF Tuzla sa 4 stručna predavanja, u okviru međunarodnog projekta kojeg je koordinirao dr Rijad Šišić, a povodom obilježavanja evropske sedmice je u Tesliću organizirano Prvo bosanskohercegovačko savjetovanje iz oblasti ZnR, na kojem je predsjednik Atexa imao referat o pex-zaštiti. Uz svaku svoju godišnju skupštinu Udruženje je redovno imalo i prigodnu stručnu temu, a skoro svake godine i samostalne skupove, inicirane aktuelnim stručnim i sigurnosnim problemima.

8. Nekoliko članova i saradnika Udruženja i dalje rade na standardizaciji i regulativi, a dvojica su predsjednici najvažnijih stručnih tijela za pex-zaštitu u Institutu za standardizaciju BiH (BAS/TC-6 *Oprema za eksplozivne atmosfere*, BAS/TC-27 *Rudarstvo*).

Jedan član je nakon penzionisanja prestao s radom, jedan podnio zahtjev za brisanje iz evidencije Udruženja, a sekretar je napustio Tuzlu i bavljeno pex-zaštitom. Članovi i partneri Udruženja se često pojavljuju u raspravama o propisima i s prijedlozima za donošenje ili izmjenu pojedinih sigurnosno-tehničkih podzakonskih akata. Tokom 2019. za FMERI je urađena ocjena usklađenosti Zakona o rudarstvu FBiH sa evropskom pex-regulativom i dati su prijedlozi za njegove dopune, preuzeto je i okončano prevođenje još 2 važna EN standarda (uz neke ranije), a praćene su i podržavane dugogodišnje jalove aktivnosti na usvajanju Zakona o ZnR FBiH. Pojedini eksperti udruženja sudjeluju i u mjerenjima, ispitivanjima, vještačenjima, tehničkim pregledima, projektovanju, održavanju i sličnim stručnim aktivnostima.

8. Volonterskim radom, uz skromno finansiranje, pomoć partnera i kroz neke od podržanih projekata, u Udruženju su razvijena 4 ispitna uređaja za ex-zaštitu, s namjerom da se koriste za edukaciju, pokazna ispitivanja, pa i za eventualnu akreditaciju laboratorije za ex-ispitivanja u BiH. Uređaji su nuđeni i partnerima na posudbu, ali su nedovoljno korišćeni; zbog neuređenosti tržišta i teškoća u dogovaranju ispitivanja se rade u inozemnim, čak i lošije opremljenim laboratorijama, čija je akreditacija upitna. Nažalost, slabi su zahtjevi i za kontrolnim, poredbenim i pokaznim ispitivanjima. Zbog svega toga zadnji izrađeni uređaj (samosigurni varničar) ustupljen je partnerskoj firmi (Fiditas) iz Zagreba, a prvi (za određivanje minimalne energije paljenja oblaka prašine) već godinama je u laboratoriji RGGF Tuzla. Vrlo skupa ispitivanja zapaljive rudničke prašine se i dalje rade u inozemstvu, a samo povremeno fakultetska laboratorija ispituje uzorke za neke strane kompanije.

9. Udruženje i pojedine njegove članove-eksperte često kontaktiraju poduzetnici, mladi inženjeri, pa i veće firme, zbog nejasnoća i neuređenosti sigurnosnih i administrativnih procedura u BiH kod izrade elaborata, projekata, uvoza i certifikacije opreme... Prisustvom u stručnoj javnosti regije, a i realizacijom projekata u TK i Distriktu Brčko, iskazali smo spremnost da budemo besplatan savjetodavni servis, posebno za MSP, što smo često i bili, a namjeravamo i ostati.

10. Udruženje je godinama kontaktiralo s bosanskohercegovačkim vlastima, drugim NVO, preduzećima i ustanovama (Weber projekat, Sporazum NVO i VMBiH, Balkanska mreža ZnR, Etički kodex OCD, rudnici, fakulteti...) s ciljem uspostavljanja partnerstava i podrške za realizaciju svojih ciljeva. Tokom 2019. Atex je podržao i druga udruženja (tehničkih struka) u BiH, a od ranije postoje kontakti s makedonskim i hrvatskim udruženjima. Notornu činjenicu, potvrđenu i 2019. neposredno u MVTEO BiH, kao i u izvještajima organa EU, o totalnom zastoju u preuzimanju direktiva Novog pristupa EU (među kojim su i direktive Atex), Udruženje je stalno isticalo, kao i to da su RS u preuzete obje direktive, ali bez efekata, jer se ni tamo ne primjenjuju.

11. Projekti Udruženja su godinama bili glavna preokupacija rukovodstva Udruženja, jer su na njima ostvarivani prihodi, kojim je omogućavan aktivan rad i opstanak. Zahtijevali su puno vremena, truda i administriranja. Zadnjih 3-4 godine se nismo prijavljivali na konkurse, jer od projekata te vrste, bez strategije države, nema efekata srazmjernih

uloženim naporima i usklađenih s bližim ciljevima Udruženja (za projekte koji su neophodni, a Udruženju bi bili prioritetno zanimljivi konkursa još nema). Osim toga, tako ozbiljne projekte nije moguće realizirati bez inozemne pomoći, a zbog indolentnosti vlasti rukovodstvo se nije željelo izlagati blamiranju i stalno ponavljati činjenice o blokadama u državnoj administraciji.

12. Finansijsko-materijalno poslovanje Udruženja obrađeno je u završnom računu, koji je, kao i svake godine, dostavljen nadležnim organima, u skladu s propisima. Početkom prošle godine račun u NLB banci je potpuno ugašen, a u februaru je predan je posljednji završni račun. Sve prošlogodišnje aktivnosti i troškovi su simbolično finansirani sredstavima ugovora zaključenih 2018, a stanje računa i sve podmirene obaveze omogućiće zakonom propisanu formalnu likvidaciju udruženja. Kako aktivnostima značajno pripomažu partneri i volonteri, raznim vidovima podrške, sve aktivnosti i preuzete obaveze do kraja mandata i do likvidacije Udruženja okončaće dosadašnje rukovodstvo. Partnerima i volonterima, koji su dosad pomagali, a i dalje obećavaju potrebnu pomoć, Udruženje zahvaljuje.

13. Udruženje je imalo dobru podršku medija, daleko bolju od one koja je tražena i očekivana od nadležnih faktora. Desetine je priloga objavljeno na radijskim i televizijskim stanicama, portalima i u štampi. Udruženje ima web-stranicu, FB i YouTube kanal, čiji su sadržaji skromni, ali odgovaraju aktivnostima.

14. Ovaj izvještaj je skraćen. Neke aktivnosti (u i oko) Udruženja se još odvijaju, ali su efekti neizvjesni. Nisu pak tretirane aktivnosti, kojim se Udruženje dugo i intenzivno bavilo, kao npr. u oblasti edukacije, online-prezentiranja isl, kao ni neki projekti za koje smo tražili (ili imali) partnere u BiH i inozemstvu. O tome, i svemu ostalom, više u raspravi. Posebno je nužno u raspravi s članovima, saradnicima i partnerima provjeriti da li postoji interes za prestruktuiranje Udruženja (izmjena statuta, sjedišta, rukovodstva), jači od argumenata za formalno gašenje. (Registrirano i uhodano udruženje mnogo je jednostavnije i jeftinije za voditi od osnivanja novog, a postojeće rukovodstvo bi se, bez troška, truda i procedura, izborom novoga moglo jednostavnije razriješiti).

15. Uz ovaj Izvještaj, ili na narednoj sjednici skupštine, poželjno je učesnicima prezentirati sve realizirane projekte, pregled regulative i prevedenih standarda na kojim su radili članovi Atexa, objavljene stručne radove i zbornike referata, kao i podatke o izrađenim ispitno-mjernim uređajima, koji ostaju na korištenju kod odabranih partnera, jer nisu knjiženi kao imovina Udruženja. Udruženje od inventara posjeduje samo jedan poluispravan printer, a koristi imovinu svojih partnera i privatno prikupljen fundus stručne literature i štampanih materijala, tako da nema imovine i sredstava, koja se, u slučaju gašenja, po knjigovodstvenim evidencijama moraju prenijeti na novo, slično udruženje.